

TÄISKASVANUTE LUGEMISHUVI JA LUGEMISOSKUS ERINEVATES EESTI PIIRKONDADES PIAAC UURINGU ALUSEL

Analüüs on koostatud seoses Tartu kandideerimisega UNESCO kirjanduslinnaks

Aune Valk

7.10.2014

Rahvusvaheline täiskasvanute oskuste uuring PIAAC (*Programme for the International Assessment of Adult Competencies*) mõõtis 24-s peamiselt OECD riigis 16–65-aastaste inimeste kolme infotöötlusoskust (funktsionaalne lugemisoskus, matemaatiline kirjaoskus, probleemilahendusoskus tehnoloogiarikkas keskkonnas) ja kogus infot inimeste töö, hariduse, oskuste kasutamise jm kohta. Uuringus osales Eestist 7632 inimest. PIAACi esmased tulemused avaldati 2013. a oktoobris. 2014 ja 2015 on kavandatud kokku 7 temaatilist aruannet eesti keeles, mis keskenduvad Eesti andmetele (sh erinevate registritega seotud andmetele) ning Eesti jaoks olulistele teemadele. Vt täpsemalt www.hm.ee/piaac.

Muuhulgas küsiti uuringu taustaküsimustikus ka täiskasvanute osaluse kohta kultuuri- ja sotsiaalelus (kontserdid, teater, kino, muuseum, sport, raamatukogu-pood¹, pere ja sõpradega ajaveetmine). Neid küsimusi küsiti vaid Eestis.

All on toodud lühike ülevaade tartlaste huvist raamatute vastu (raamatukogude või raamatupoodide külastamise sagedus, lühidalt nimetan ka raamatuhuviks) võrreldes muu Eestiga. Samuti on toodud funktsionaalse lugemisoskuse keskmised tulemused ning uuritud, millega on seletatavad erinevused raamatuhuvis.

Analüüsi tegemiseks jagasime vastajad 7 grupiks: Tartu, Tallinn ning 5 Eesti piirkonda. Seejuures on Põhja-Eestist välja võetud tallinlased ja Lõuna-Eestist tartlased. Vastajad jagunemist vaata tabelist 1.

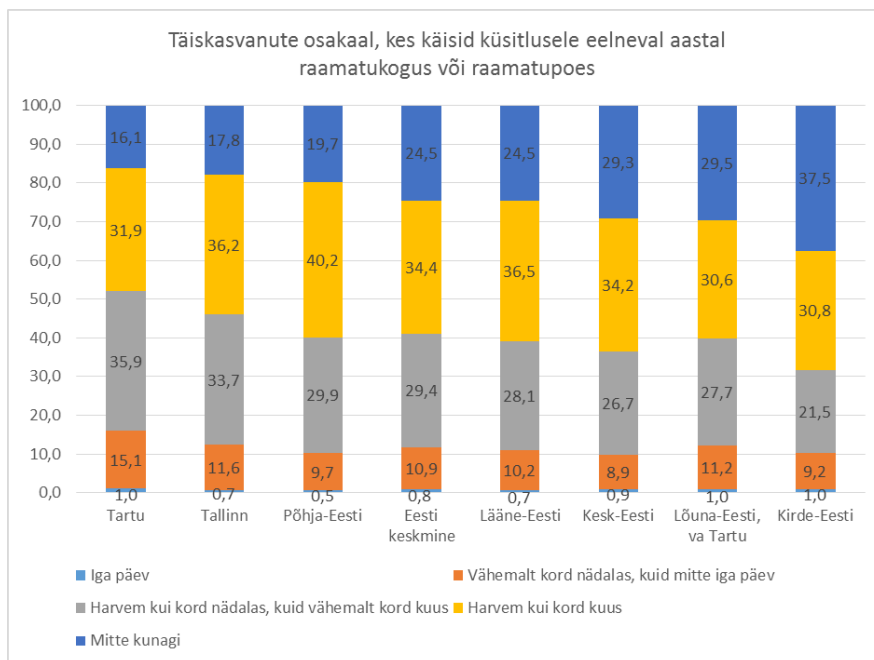
Tabel 1. PIAACi vastajate arv ja osakaal piirkonniti

Piirkond	Vastajate arv	16–65-aastaste elanike arv, keda vastajad esindavad	Osakaal
Põhja-Eesti, va Tallinn	804	86548	9,7
Lääne-Eesti	1005	106167	11,9
Kesk-Eesti	851	93357	10,5
Kirde-Eesti	881	113782	12,8
Lõuna-Eesti, va Tartu	1514	160868	18,0
Tartu	477	65805	7,4
Tallinn	2046	265187	29,7
Kokku	7578	891717	100,0

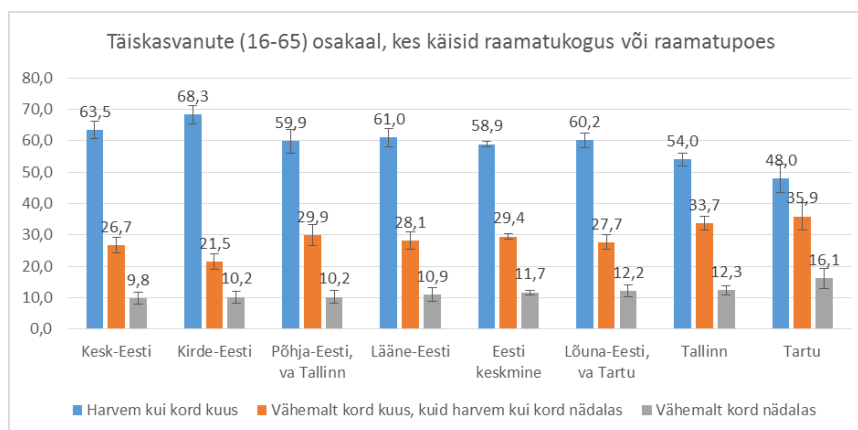
¹ Täpne küsimus oli järgmine: „Kui tihti Te viimase 12 kuu jooksul käisite raamatukogus või raamatupoes?“. Vastata oli võimalik viiesel skaalal: „1 – mitte kordagi“, „2 – vähem kui kord kuus“, „3 – vähem kui kord nädalas, kuid vähemalt kord kuus“, „4 – vähemalt kord nädalas, kuid mitte iga päev“, „5 – iga päev“. Et vältida väikestest vastaja arvudest tulenevat suurt mõõtmisvigat, siis grupeerisin vastuste võrdlemiseks piirkonniti need kolmeks, liites 1. ja 2. ning 4. ja 5. variandi valinud.

Igapäevaselt raamatukogu või raamatupoe külastajaid on nii Tartus kui Eestis keskmiselt ca 1% ning see ei erine statistiliselt oluliselt piirkonniti. Erinevused ilmnevad aga teistes gruppides, nt on Eestis keskmiselt võrreldes Tartuga 1,5 korda enam neid, kes küsitlusele eelnenud aastal ei käinud kordagi raamatupoes või raamatukogus. Vt joonis 1. Võrdlemaks Tartut teiste piirkondadega, jagasin algselt viiesel skaalal antud vastused kolmeks (vt joonis 2). Tartus käivad 16–65-aastased täiskasvanud sagedamini raamatukogus või raamatupoes kui Eesti inimesed keskmiselt, aga ka statistiliselt oluliselt enam kui ühegi teise piirkonna, sh Tallinna elanikud. Raamatukogu või raamatupoe sageli kasutajaid (vähemalt kord nädalas) on 16% (Eestis 12%), väga harva kasutajaid 48% (Eestis 59%). Vt joonist 2.

Joonis 1. Eri sagedusega raamatukogus või raamatupoes käivate täiskasvanute osakaal piirkonniti

Joonis 2. Eri sagedusega raamatukogus või raamatupoes käivate täiskasvanute osakaal (koos 95% usalduspiiridega²) piirkonniti

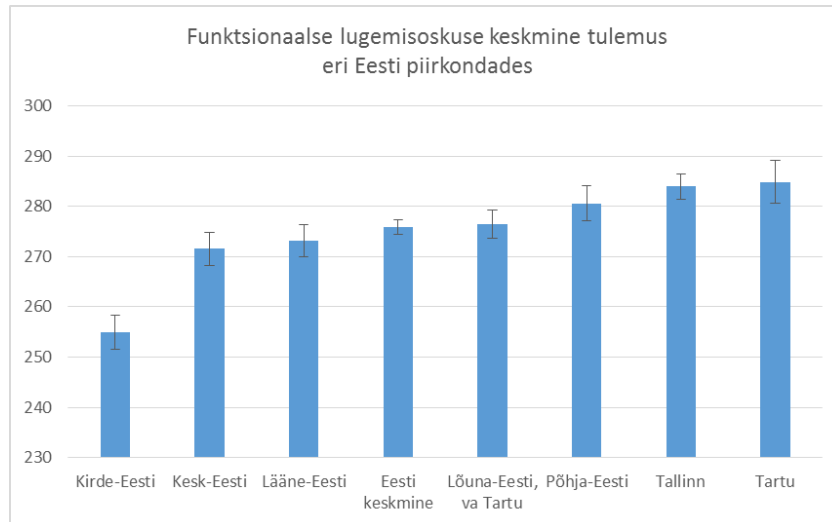

Märkus: Andmete võrdlemiseks piirkonniti on algselt viiesel skaalal antud vastused jagatud 3 gruppi.

² Usalduspiiridega joonisel on esitatud hinnatud muutuja keskvärtus koos selle 95% usaldusvahemikuga. Kahe grupi keskmised on teineteisest 95% usaldusnivool statistiliselt oluliselt erinevad siis, kui nende usalduspiirid ei kattu rohkem kui ca poole ulatuses.

Ka funktsionaalne lugemisoskus (joonis 3) on Tartus parem kui Eestis keskmiselt, erinevalt raamatuhuvist (raamatupoe ja raamatukogude külastatavusest) pole see siiski statistiliselt oluliselt parem tallinlaste ja teiste põhja-estlaste lugemisoskusest.

Joonis 3. Funktsionaalse lugemisoskuse keskmine tulemus koos 95% usalduspiiridega piirkonniti

Mõistmaks, kas tartlaste suurem raamatuhuvi tuleb Tartu täiskasvanute keskmiselt kõrgemast haridustasemest ja lugemisoskusest või millestki muust, tegin regressioonanalüüsi, kus raamatukogu või -poe külastatavuse sagedust ennustavad lisaks piirkonnale ja lugemisoskuse tasemele ka inimese haridus, sugu ja vanus.

Tabel 2. Regressioonimudel: erinevate tegurite seos raamatukogu või -poe külastussagedusega

	Regressioonikordaja	Standardviga
Vabaliige	2,14***	0,05
Võrdlusgrupp: vanus 16-24		
Vanus 25-34	-0,33***	0,04
Vanus 35-44	-0,28***	0,03
Vanus 45-54	-0,33***	0,04
Vanus 55-65	-0,36***	0,03
Võrdlusgrupp: põhiharidus		
Keskharidus	0,22***	0,03
Kõrgharidus	0,50***	0,04
Sugu mees (võrdlus: naine)	-0,42***	0,02
Võrdlusgrupp: lugemisoskus 1 tase ja alla		
Lugemisoskus 2. tase	0,23***	0,03
Lugemisoskus 3. tase	0,43***	0,03
Lugemisoskus 4.-5. tase	0,60***	0,04
Tartlane (võrdlus: muu Eesti elanik)	0,16***	0,04
R ²	0,15	
N	7577	

Kõik nimetatud tegurid ennustavad statistiliselt oluliselt raamatuhuvi. Tabelit 2 peaks lugema nii, et 16-24a noored põhiharidusega naised, kes elavad väljaspool Tartut ning kel on väga madal lugemisoskus (tase 1 ja alla selle) külastavad raamatukogu või -poodi 1–5 skaalal keskmiselt 2,14-se sagedusega (ehk reeglina harvem kui kord kuus (2)). Kõik vanemad, kuid muus mõttes (sugu, elukoht, haridus, lugemisoskus) sarnased vanusegrupid teevad seda veel ca 0,3 punkti võrra harvem ja vanemad mehed (põhihariduse ja madala lugemisoskusega, kes ei ela Tartus) külastavad raamatukogu või -poodi sagedusega 1,4 ehk pigem mitte kunagi.

Seevastu 16–24-aastane naissoost kõrgharidusega ja väga hea lugemisoskusega (tase 4-5) tartlane külastab raamatupoodi või -kogu viiesel skaalal keskmiselt 3,4-se sagedusega ehk teeb seda vähemalt kord kuus või isegi iga nädal³.

Muude tulemuste taustal on antud kontekstis siiski kõige huvitavam, et Tartus elamine paistab olevat nõ omaette raamatuhuvi soosiv tegur. Tõenäoliselt on midagi Tartu töökohtades või Tartu vaimus või muudes tegurites, mida käesolevasse analüüsi polnud kaasatud, mis paneb tartlasi veidi enam kui teisi eestlasi raamatute vastu huvi tundma. Antud mudel seletab siiski vaid 15% kogu raamatuhuvi varieeruvusest, seega peab olema veel mitmeid olulisi tegureid, mis seda seletavad.

PIAAC uuring valmis Euroopa Liidu Euroopa Sotsiaalfondi rahastamisel „PIAAC-Eesti“ programmi (1.1.0605.10-007) raames.

HARIDUS- JA
TEADUSMINISTEERIUM

Euroopa Liit
Euroopa Sotsiaalfond

Eesti tuleviku heaks

³ Konkreetse grupi tulemuse (raamatukogu või -poe külastamissageduse) arvutamiseks tuleb vabaliikmele (1,36) lisada vastava grupi regressioonikordaja, kui tegemist pole võrdlusgrupiga (16-24a naised). Antud juhul 2,14 (vabaliige)+0,50 (kõrgharidus)+0,60 (kõrge lugemisoskus)+0,16(tartlane)=3,4